

Documentos relativos
a la estancia del Almirante Oquendo
en la Isla de Menorca

(1637-1638)

(Continuación)

Documento núm. LXIX

(16 mayo 1638)

Oblata die xvj mensis Maij 1638

Molt Mag.^{hs} Sindichs y

Sauí Consel de la vila de maho

Joan Pons Antoni Cardona de mosepta pera pons de talati Aloj andreu Bart.^o Sanxo nicolau marsal y toni pons Consales lo corent any de la vniuersitat de maho diuan y raprasentan A vosas Mag.^{chs} Com ja saban y ls es notori. Com A 14 del corent mes de Mayg del pñt anj de 1638 lo Mag.^{ch} Balla de la pñt vila ynsagint orda y detarminasio del Molt Illustra S.^r gouernador y Capita general nos amanat tingesem preso en sala de la vniversitat apena de 500 £ al qual astam ab guardas lo que es quantra priuilegi de sa reyal Magestad que los Mag.^{chs} sindich ni consales no podan astar presos ans be tenen son vot libra y axi soplican a vosas Mag.^{hs} del milor modo que podan se posan ab nostra y amparo y defensa y aso soplican y demanan del Milor modo que podan

Altissimus.

(Archivo municipal de Mahón. — Cuadernos de determinaciones del Consejo, años 1636-1639).

Documento núm. LXX

(16 mayo 1638)

Mag.^{hs} S.^{rs} lo p q.^e se ha fet ajunctar y congregar a v m.^s es p. dirlos de com hair comunicaran ab lo molt Ill.^e s.^r G.^{or} y R.^{ts} mares monjas la determinatio p v m.^s feta de ques compren les cases demanen les dites monjas essent vingut lo decret en la forma continguda en la dita determinatio y dit s.^r G.^{or} y R.^{ts} monjas digueren que p auitar mes dificultats ques compren aquelles hare de pñt que nos entreguen a dites R.^{ts} monjas fins sia vingut lo decret en la debita forma. v. m.^s vejen miren y determinen lo que mes conuingue fer al be y vtil desta v.^{tt} que en tot y p tot seguirem llur orde y determinatio.

E haguts sobre de asso diuersos colloquis y plamts. fonch determinat p la major part del Consell que attes que las R.^{ts} monjas no han acceptat les promesas fetas ab determinations sirca la compra de dites cases, ni la determinatio hair feta en llur fauor p caritat y euitar vt genero de dificultats y gastos y considerat lo modo de preseir de aquelles que desistex esta V.^{tt} de dites determinations reuocant aquelles com si fetas no fossen p no esser estades acespes, remetentse que esta y pseuera dita V.^{tt} en hauer renunciat y renunciar are de pñt en la forma que ferse deque tot y qualseuol via, o, raho sobre lo dret de patronia y fundatio de dit Conuent entenent ab asso esta V.^{tt} hauer adimplit ab lo mandato del s.^r Bisbe de Mall.^{ca}

Item fonch dit y proposat p. lo dit Mag.^h Sindich Cluari de com los consellers que vuy estant presos y detinguts en les cases de la pñt V.^t per carcer y preso ab guardes p orde y mandato del Sr G.^{or} han presentada vna petitio la qual es la que p. lo scriua sera llegida *vt ecce* y axi se proposa al consell lo contingut en ella

y veyen y determinen lo que sia conuenient al be y vtil desta V.^t y defensio della q. en tot y p tot seguirem llur orde y determinatio.

Y llegida la dita Petitio p lo scriua desta V.^t al dit Consell y haguts sobre della diuersos colloquis y plam.^{ts} fonch determinat p. tot lo consell concordantm.^t que los Mag.^{hs} Sindichs de paraula y en scrits demanen y supliquen al molt Ill.^e s.^r Governador ab la millor forma y manera que ferse puga se seruesca manar alliberar al dits Consellers detinguts p. esser los vots del consellers liberos conforme lo dictamen de llur consientia y esser axi praticat en les Vniuersitats y si sobre de asso los Mag.^{hs} Sindichs tindran alguns priuilegis en fauor los comunican al dit s.^r Governador suplicantlo com dit es man alzar la ma en la detensio de dits Consellers y vista la resposta de dit molt Ill.^e s.^r Governador se determinara lo que sia conuenient al be y vtil desta vniuersitat.

Item precehint debita propositio p. lo dit Mag.^h Sindich clauari feta fonch determinat p. la major part del consell que p. euitar tot genero de dificultats inquietuts y gastos ques seguexen y seguirse porian que de continent p caritat se fa a dit Conuent se compren les cases de Ju.^o Pons de binimaymo y de Pere Geroni Carreres franchas y quitias p dit Conuent y no se entreguen aquellas a les R.^{ts} monjas fins y tant que ab debita forma hajen alcansat Decrets del s.^r Bisbe, o, Vicari general y del s.^r Governador, o, de qui de dret competira que p. are ni p. ningun temps dit Conuent p. via de tribunal de justitia en ninguna manera pogan demanar a la pñt v.^d per llur clausura propietat alguna p. anyadir a llur Conuent, ni altre cosa en raho de fabricas, ni reparos, ni ningun altre genero de gastos p dit conuent, Rebaxades sempre las promesas p esta V.^d fetas ab dos partides de 100 £ p dita compra, que fet dita Compra y Decrets y entregades dites cases ja en lo discurs del temps si les dites monjas tindran algunas necessitats p via de soplications podran acudir y demanar caritats a dita Vniuersitat y aquella fera lo que li aparexera y que lo cost de dites cases sia redimit y quitat de la talla que feran los qui entraran y los dits mag.^{hs} Sindichs demanen y supliquen al molt Ill.^e s.^r Governador manar alliberar los consellers detinguts p orde y mandato de sa s.^{ria} lo que demanen y supliquen

de la millor forma ques pugua a fi y effecte sian alliberats quare &

Lo Molt Ill.^e señor Don Antonio de oquendo del Consell de guerra Almirante general de la Armada y exercit del Mar oceano Gou.^{or} y Cap.^a general per Sa Mag.^d de la pñt ylla hauent vista la sobredita determinatio feta p estos Mag.^{hs} sindichs y consell ordinarí de la pñt vila de Maho y son Terma de setze del corrent mes de maig del pñt any en la qual se a determinat cosa que pera sempre ha que quedar asentada com en dita determinatio es de veure Sa Señoria lloa approba y ratifica la dita determinatio desde la primera linea fins a la vltima y Interposa en ella sa autoritat y judicial decret

Don Antonio de Oquendo.

Item precehint debita propositio p lo dit Mag.^h Sindich Cluari feta fonch determinat p tot lo consell concordantm.^t ques paguen a m.^e ff.^s Pomar quart sindich vint sous p. tants ne ha bastrets y pagats per los gastos se han fets y offerts en la detensio dels consellers qui per orde del molt Ill.^e S.^r estigueren detinguts en la sala de la pñt v.^d quare &

Item precehint debita propositio p. lo Mag.^h Sindich cluari feta fonch determinat p tot lo consell consordantm.^t que los Mag.^{hs} Sindichs deuant del Sr Governador procuren fer compellir lo R.^t D. Pedro Osorio p.^{re} capella major de la Armada en que pach los gastos se feren en mudar lo form.^t tenia esta V.^d en las cambres de Bernat Pilares attes que dit p.^{re} se obliga en pagar aquellas y deuant de Sa S.^{ria} per dit effecte donen les probançes y testimonis findran en fauor y no podentse cobrar del R.^t D Pedro osorio que pach esta Vniuersitat Quare &.

⁵² (Archivo municipal de Mahón. — Cuadernos de determinaciones del Consejo; años 1636-1637).

Documento núm. LXXI

(20 mayo 1638)

Item precehint debita propositio p. lo dit Mag.^h sindich clauari feta fonch determinat p. tot lo consell concordantm.^t ques firma fadiga de les cases del hon. Juan Pons de binimaymo y de Pere Geroni Carreras.

(*Archivo municipal de Mahón.* — Cuadernos de determinaciones del Consejo, años d 1636-1639).

Documento núm. LXXII

(22 mayo 1638)

Nota que en lo Sindicat del Mag.^h Jordi seguí estan scritas y continuadas moltas y diuersas notas que restan p aueriguar a les quals nos referim y tambe fan aueriguar les despesas fetas en lo blat etc. etc..

feta p.^o a 13 maig 1638
de 150 £ p lo valor de
les 100 q.^{ras} form.^t

Item se fa nota de com per determi-
natio de consell de denou de janer del
any corrent 1638 se emprestaren cent
q.^{ras} form.^t a D. Alonso de Quintana
vehedor de la Armada Real de sa
mag.^d qui esta en est port les quals
hauia de tornar dins de 30 dias en
specie bo net y rebador y feuli fiança
al mag.^h Geroni montañes lo any pñt
balle conforme consta p lo acta de
fiança firma com mes llargam.^t consta

Nota que a 18 de maig 1638 se son tornades a esta V.^d dites 100 q.^{ras} formt. com apar ab quern dels receptors

Paga D. Antj.^o de oquendo

en lo llibre de determinations desta V.^{tt} al peu de dita determinatio y tambe matex consta p. rebuda que lo dit S.^r vehedor te rebudes dites 100 q.^{ras} form.^t de ma sua propria la qual esta cusida en lo dit llibre de determinations y no se ha cobrat aquell.

Item se fa nota de com p. determinatio de consell de 29 de janer 1638 se emprestaren al dit s.^r vehedor don Alonso de Quintana cent q.^{ras} formt. les quals se obliga en tornar dins 30 diac bo, net, rebador y cullit de dit any y no tornantles a esta V.^{tt} dins dits 30 dias pagar aquelles a.^o dues lliures quinse sous y deu la q.^{ra} y feu li fiança lo mag.^h Geroni Montañes lo any corrent Balle consta p. la rebuda de dit form.^t feta per lo s.^r Vehedor y fiança de dit s.^r Balle en lo pñt. llibre de determinations.

Item se fa nota de com p. determinatio de Consell de 2 de Abril dei corrent any 1638 se emprestaren al molt Ill.^e s.^r Governador D. Antoni de oquendo 50 q.^{ras} form.^t les quals p. son orde se son entregades al Capella m.^a de la Armada de Napols.

.

(*Archivo municipal de Mahón.* — Cuadernos de determinaciones del Consejo. — Años 1636-1639).

Documento núm. LXXIII

(29 mayo de 1638)

Item fonch preposat p. lo dit mag.^h sindich clauari de com ja han v.^s m.^s hoit lo mag.^h balle q. diu q. lo secretari del molt Ill.^e señor Goue.^{or} li ha dit de paraule q. lo dit Sr Goue.^{or} deja li fessem merçe de emprestarli sinqnanta q.^{ras} de blat de esta V.^{tt} p. prouisio de la Infanteria esta alojada en esta vila y q. ell nos tornara, o, pagara aquell a la noua cullita conforme li ha ja emprestat lo demes blat esta v.^{tt} y axi vejan v.^s m.^s si se li empresteran al dit señor Goue.^{or} las ditas 50 q.^{res} blat y ab quiua forma y en asso &.

Y fonch determinat p. tot lo consell concordantment q. se empresten desta V.^{tt} las dites sinquanta q.^{res} blat al molt Ill.^e señor Goue.^{or} D. Anttj. de oquendo a bon tornar arenouellar conforme te demanat son secretari y q. no se li deman fiança vist esser persona tant eminent y de q. sa Mag.^d te tanta confiansa q. li encomana vna armada y p. lo q. ell no ha sscrit quant pasara per esta vila q. los mag.^{hs} Sindichs ley digan de com li empresten dites 50 q.^{res} blat com ha demenat, y que selin denen vint y sinch de blat vell y 25 q. blat nouell puis te esta V.^{tt} molt blat vell y q. prengan rebuda del qui rebra lo dit blat &.

(*Archivo municipal de Alayor. — Libro de preposiciones y determinaciones del año de 1636. — 1656-1648.*)

Documento núm. LXXIV

(11 junio 1638)

Mag.^{hs} señors. lo perque se ha fet aiustar y congregar a v.^s m.^s en esta V.^{tt} es p. dir y deduhir los de com tenim vna carta del molt

Ill.^e señor Goue.^{or} y Cap.^a Gñal. desta Illa en que nos demane li emprestem sinquanta q.^{res} blat del millor que te esta V.^{tt} per prouisio de la Infanteria esta alojada en esta vila y que aquell nos tornera are a la noua cullita, o, lo nos pagara ab diner contans y axi vejam v.^s m.^s si se li emprestaran las ditas 50 q.^{ras} blat, o, no y en asso &.

Y fonch determinat p. la mayor part del Consell que p. are se li empresten deu q.^{ras} blat a tornær, o, pagar, y p. lo demes q. se aguart aquey sian tots los concellers y a les horas se determinara si se li emprestan totes, o, no y asso sens demanarli fiança.

(*Archivo municipal de Alayor.* — Libre de preposicions y determinacions del any de 1636. — 1636-1648).

Documento núm. LXXV

(13 junio 1638)

Item precehint debita proposicio feta p. lo mag.^h Sindich clauari en que fonch proposat al dit Consell que el mag.^h Hieroni Montanyes los hauia dit de part del molt Ill.^e Señor Gobernador Don Antonio de Hoquendo, que esta V.^{tt} ly emprestas cent quarters form.^t p.^a la Armada de Sa Magd. que esta en est Port y aguts sobre deço diuersos colloquis y parlaments fonch determinat p. tot lo consell que se empresten les dites cent q.^{res} que demane el molt Ill.^e señor Gobernador ab tal empero que les degue tornar a esta V.^t blat en especie nouell y rebador, y no tornantlo en especie lo degue pagar conforme esta calculat a esta Vniuersitat.

(*Archivo municipal de Mahón.* — Cuadernos de determinaciones del Consejo. — Años 1636-1639).

Documento núm. XXVLI

(13 junio de 1638)

Mag.^{hs} Señors lo p. q. se ha fet aiustar a v.^s m.^s en esta V.^{tt} es para dir los de com se ha de selebrar consell sobre de las sinquant q.^{res} blat demane lo sr. G.^{or} y falten tres consallers, y axi vejan v.^s m.^s sis tindra consell, o, no y en asso &.

Y fonch determinat p. la mayor part del Consell que se tinga Consell no obstant falten dits tres consallers.

Item fonch pposat p. lo dit mag.^h sindich clauari de com lo molt Ill.^e señor Goue.^{or} Don Antij. de oquendo nos ha escrita vna lletra vt ecce en q. nos demane li emprestem sinquant q.^{res} blat a bon tornar del nouell, o, a pagar p. prouisio de la Infanteria alojada en esta vila y axi vejan v.^s m.^s si seli emprestaran las ditas 50 q.^{res} blat, o, no y en asso doneran lo saludable consell.

Y fonch determinat p. la mayor part del Consell q. se empresten al dit Sr Goue.^{or} las ditas 50 q. blat demane compresas las deu q.^{res} esta ja determinat se li emprestassen y asso sens demanarli fianza y que los mag.^{hs} sindichs li donen del blat que los aparexera y que se convindran.

Item precehint debita propositio p. lo dit Mag.^h Sindich clauari eta fonch determinat p. lo consell concordantment que los mag.^{hs} Sindichs escrigan al Sr Goue.^{or} para q. se seruesca donar lloch a que los carnissers en esta vila pugan tallar lo molto anel matex preu que lo tallen en Maho per quant asi nos troban moltos y los pochos quey ha nols volen vendre a los carnisers de asi, sino anel preu q. los pagan los carnissers de Maho y no poden los carnissers de asi pagar los tant cars perq. lo venen a 2 s. la ll.

Documento núm. LXXVII

(22 junio 1638)

Mag.^{hs} S.^{rs} lo p q.^e se ha fet ajunftar y congregar a v m.^s es p. dirlos de com inseguint llur orde y determinatio de 13 dels corrents mes y any hauem emprestades cent q.^{ras} forment al molt Ill.^e Sr G.^{or} D. Antoni de oquendo y vuy el mag.^h Hjerony Montanes nos ha dit de part de dit Sr Gouvernador que esta V.^d li emprestias al tres cent q.^{ras} p. el servey de la Armada de sa mag.^d que esta en est port, les quals diu tornera en specie nouell y rebador y axi v. m.^s vejen miren y determinen lo fehador y lo q.^e mcs conuingue a esta vniuersitat, q.^e en tot y p. tot seguirem llur orde y determinatio.

E haguts sobre de asso diuersos colloquis y plamts. fonch determinat p. tot lo Consell concordantm.^t que se empresten al molt Ill.^e s.^r G.^{or} les cent q.^{ras} form.^t que demane ab tal que haje de tornar aquell a esta v.^d en specie bo, rebador y nouell y en fals degue pagar dos sous p. q.^{ra} p. los gastos se causaran en donarlo y rebrel y no tornant en specie com esta dit degue pagar dites cent q.^{ras} form.^t conforme esta calculat a esta v.^d donantlo los mag.^{hs} sindichs del blat que a ells ben vist los sera quare &.

(Archivo municipal de Mahón. — Cuadernos de determinaciones del Consejo. — Años 1636-1639).

Documento núm. LXXVIII

(24 junio 1638)

Mag.^{hs} señors lo p. q. se ha fet aiustar y congregar a v.^s m.^s es para dir y deduhir los de com lo mag.^h mostesaph nos ha dit que en esta vila noy ha sino vna bota de vi que sia bo a beure, acabada

que sia de vendre la que are se ven, y com la vila no puga estar sens vi, nos ha aparegut proposar ho a v.^s m.^s paraque vejan y determinen com y de que manera se ha de fer lo prouehir de vi puis es cosa de que no nos podem afloxar a lo menos p. los malalts y axi matex vejan v.^s m.^s si se fara electio de persona qui vaje p part desta vila a supplicar lo molt Ill.^e señor Goue.^{or} y Cap.^a Gral desta Illa nos man prouehir de vi del q. se atroba en la Illa, y axi matex q. se seruesca fer posar garde alli hont se vendra lo vi para q. no sen vajan los soldats sens pagar y q. se tracte ab lo dit S.^r acirca de la sissa del vi q. sia alliberat lo vi de cissa puis ho prouehira la vila y en asso v.^s m.^s doneran lo saludable consell q. en tot se seguira llur orda y determinatio.

E Aguts sobre de asso diuersos colloquis y parlaments fonch determinat p tot lo consell concordantment que se elegesca persona qui p part desta vila vaje a supplicar lo molt Ill.^e señor Goue.^{or} y Cap.^a gñal se seruesca manar prouehir esta vila de vi puisque ab orde de sa señoria sen han aportat lo quey havia en esta vila y puis quey ha en Maho personas qui fan negoci del vi y entenen y son dels matexos qui sen aportaren desta vila y tinga botiga de vi donant ley apreu que noy perde, com no q se seruesca sa señoria prouehir nos de vi fentnos donar del millor quey ha venentlo vna persona en esta vila donantli lo q. sera raho p sos treballs y q. se seruesca fer que se pos garde a la tauerna para q. los soldats no sen vajan sens pagar lo vi quant ne compren puis q. de altre manera nos trobera quil venc carregant tots los gastos sobre lo vi de manera q. esta V.^{tt} noy pach cosa alguna y axi matex q la persona dita tracte ab lo dit Sr Goue.^{or} acirca de la sissa del vi, ço es que sia franch de cissa pues lo fa prouehir y venir la vila, donant a la tal persona dita poder llarch y bastant p tot lo susdit y p tot lo q convinga tractar y fer ab lo dit S.^r g.^{dor} acirca de la prouisio del dit vi.

E de continent p tot lo consell concordantment fonch feta electio y nominatio de la persona del mag.^h sindich cluari D.^o pons per lo dit effecte.

Documento núm. LXXIX

(29 junio 1638)

Mag.^{hs} señors. Lo p q. se ha fet aiustar y congregar a v.^s m.^s en esta V.^{tt} es para dir y deduhir los de com tenim rebuda vna carta del molt Ill.^e señor Goue.^{or} y Cap.^a Gñal desta Illa en que demana entreguem altres sinquanta q.^{res} de blat desta V.^{tt} anel forriell p. lo sustento de la gent esta alojada en esta vila y axi vejan v.^s m.^s si entreguerem dites sinquanta q.^{res} blat nos demana dit señor com conte en la sua carta *vt ecce* y com y de que manera y en asso doneran lo saludable consell q. en tot se seguira llur orde y determinatio.

E Aguts sobre de asso diuersos colloquis y parlaments fonch determinat p. tot lo consell concordantment q. se donin y entregan las dites sinquanta q.^{res} blat demana lo dit Sr Goue.^{or} p. prouisio de la gent de guerra, anel forriell compreses lo q se li ha ja donat estos dias, dexant aconeguda de sas mag.^{has} lo donarlo bo, o, axi com millor podran avenirse ab lo forriell.

(*Archivo municipal de Alayor.* — Libre d preposicions y determinaciones del año de 1636) (1636-1648).

Documento núm. LXXX

(7 julio 1638)

El Rey

Don Martin Carlos de Mencos Hauiendo de hazer ausentia Don Antonio de oquendo de essa ysla en execution de mis ordenes he resuelto por la satisfaccion que tengo de vra persona de encomendaros el gouierno de essa ysla y assi encargo a Don Antonio

que os le dexe encomendado y a los Jurados escriuo que os admitan en el para el qual con brebedad se os embiaran los despachos ordinarios q.^e aora por la prissa no ha podido ser. Encargo os mucho que en el exercicio procedais con la satisfaccion que espero de vos y conbiene a mi seruicio. Datt. en Madrid a vij de Julio MDCxxxviiij.

Yo El Rey

V.^t Car.^{lis}

V.^t Villanueua

V.^t Bayetola Rs.

V.^t Sisternes Rs.

V.^t Vico Rs.

V.^t Magarola Rs.

V.^t Morlanes Rs.

Hiej Villanueua Prottj

Documento núm. LXXXI

(11 julio 1638)

Mag.^{hs} S.^{rs} lo p q.^e se ha fet ajunctar y congregar v.^s m.^s es p dir y dehuirlos de com estos dias passats scriguerem als Mag.^{hs} sindichs de la vila de Alayor dientlos que haviam tractac ab lo s.^r Governador asirca que los mag.^{hs} jurats no complian en fer venir insignies p. les parts foranes essentse obligat lo general consell en fer les venir cada any y dita sa s.^a nos hauia dit que fessem auisar les altres vilas y que ell prouehyria lo que seria de justitia y axi que essent vingudes psones p. part de la vila de Alayor y de la del mercadal presentasem petitio per part de tots al dit s.^r Governador el qual prouehí que los mag.^{hs} jurats dins sis dies donen les insignies, o, sino que dins dit termini comparegan deuant dell para complim.^t de justitia y axi que dita prouisio se heura de intimar y notificar a dits Mag.^{hs} jurats v. m.^s vejen vejen miren y determinen si la faran notificar y si ferem tot lo q. sera necessari per dit effecte q. en tot y p tot seguirem llur orde y determinatio.

E haguts sobre de asso diuersos colloquis y plam.^{ts} fonch determinat p tot lo consell concordantm.^t que los Mag.^{hs} Sindichs

fassen intimar la dita prouisio de dita señoria donantlos ple y bastant poder de fer tot lo que convingue fins a la definitiva en demanar las ditas insignias conforme lo General consell ha determinat que los mag.^{hs} jurats fassen aportar cada any insignies p les parts foranes, o, que demanen al molt Ill.^e s.^r Governador man al mag.^{hs} Jurats qui cada any sortiran que no donant las insignies cada any deguen pagar lo valor de tals insignies.

Item precehint debita propositio p lo dit Mag.^{ch} sindich clauari feta fonch determinat p la major part del Consell que ates que la Cambre de la llonge esta ocupada p. la gent de la Armada, hahont esta determinat p determinatio decretada p lo s.^r Governador se pos cada any la llana de ques fa botiga per la vila que p est any se don al mag.^h Clauari de ordinari qui ha de tenir la dita botiga p. lo cambratje de la dita llana 3 £ pagadores de bens desta v.^d

(*Archivo municipal de Mahón. — Cuadernos de determinaciones del Consejo; años 1636-1637*).

Bibliografía

Norberto González Aurióles. — *Cervantes y su viaje a Italia.* — Conferencia leída en el Ateneo de Madrid. — Madrid, Alvarez, 1916. — Un folleto de 46 páginas.

La rica bibliografía cervantina se ha enriquecido con buen número de trabajos, con ocasión de celebrarse el tercer centenario de la publicación de la segunda parte del Quijote y de la muerte de su glorioso autor.

La bibliografía de Cervantes, cual la de todos los grandes hombres, es tema inagotable para los eruditos, porque la universal devoción que honra al príncipe de nuestra literatura no encuentra sin interés ningún pormenor de aqueila vida de fatigas, penas y trabajos que termina en un ocaso de gloria.

El señor González Auriolles ha tratado de esclarecer los motivos del viaje de Cervantes a Italia, y supone con gran copia de datos fué ocasionado por escapar a la acción de la justicia que lo perseguía a causa de haber herido en duelo a un tal Antonio Sigura.

El trabajo que nos ocupa merece ser leído, no sólo por la erudición que su autor muestra, sino también por lo elegante de la forma. Respecto al punto que se trata de esclarecer es de aquellos que cada lector ha de aquilatar para formarse propia opinión. Aunque se piense de otra suerte que el autor, el que lo leyere habrá pasado un rato de muy agradable solaz, y la mayoría habrá aprendido algo nuevo respecto al creador del mejor libro español.

Acevedo.

* * *

Vida accidentada, por Cándido Gonzalo Victoria. — Folleto de 80 páginas en 4.º, Mahón, 1916.

El género festivo que, en España, tiene algunos cultivadores de justo renombre, es el que merece las preferencias del señor Gonzalo, ya ventajosamente conocido en esta ciudad por la representación de una obrita teatral de que es autor y por algunos artículos que, bajo pseudónimo, ha publicado en la prensa local.

En su último trabajo titulado *Vida accidentada*, relata las peripecias de un señor Hernández, con chispeante gracia y revelando en situaciones de verdadera originalidad, el ingenio del escritor, que ha hecho su obra más interesante para nosotros con la pintura de algunas escenas de la vida mahonesa.

El folleto es digno de elogio y augura al autor muchos triunfos en el género literario a que se dedica, por lo que nos complacemos en felicitarle cordialmente.

J. C.

Observatorio meteorológico de Mahón. = Latitud geográfica 39° 53' - Longitud al E. de Madrid 7° 57' - Altitud, en metros, 43

Resumen correspondiente al mes de agosto de 1916

Décadas	BARÓMETRO, EN mm Y A 0°						TERMÓMETROS CENTÍGRADOS						PSICRÓMETRO		
	Altura media	Oscilación media	Altura máxima	Fecha	Altura mínima	Fecha	Temperatura media	Oscilación media	Temperatura máxima	Fecha	Temperatura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Humedad rel. ^a media	Tensión media en milímetros
1. ^a	761.0	0.6	765.0	10	756.0	5	25.5	0.2	35.7	4	19.8	2	15.9	53	—
2. ^a	757.4	1.0	762.4	11	752.2	17	24.6	6.6	32.6	12	19.1	19	13.5	62	—
3. ^a	756.8	0.3	761.9	31	752.1	29	25.2	7.3	31.7	26	19.1	21	12.6	65	—
Mes	758.4	0.6	765.0	10	752.1	29	25.1	7.4	35.7	4	19.1	19	16.6	60	—

Décadas	ANEMÓMETRO										Evaporación media en milímetros													
	DIRECCIÓN DEL VIENTO					FUERZA APROXIMADA																		
	FRECUENCIA DE LOS VIENTOS					Calma	Brisa	DÍAS DE			Despejados	Nubosos	Cubiertos	Lluvia	Niebla	Rocío	Escarcha	Nieve	Granizo	Tempestad	Lluvia total, en milímetros	Lluvia máxima en un día		
	N.	NE.	E.	SE.	S.			SO.	O.	NO.													Viento fuerte	Viento
1. ^a	2	2	3	3	1	1	7	3	3	1	1	10	1	1	2	2	2	2	2	2	2	0.0	0.0	4.5
2. ^a	1	1	4	1	2	2	5	4	1	1	1	9	1	1	4	2	4	4	4	4	4	0.8	0.5	3.3
3. ^a	1	1	3	2	1	2	7	2	2	1	1	11	1	1	5	2	5	5	5	5	5	3.7	2.3	3.4
Mes	2	4	9	6	2	5	19	9	3	3	3	30	1	1	11	4	11	11	11	11	11	4.5	2.3	3.8

Mauricio Hernández Ponseti.

Folk-lore menorquí

DE LA PAGESIA

per

EN FRANCESCH CAMPS Y MERCADAL

(*Continuació*)

X. — CONTRALIDATS

(*Ssguida*)

Qui molt abraça, — poc estreny.
 Qui 'n te, n' ha de perdre.
 Qui 'n vòl dir, — n' ha de sentir.
 Qui vol comprar car, que compri barato.
 Sa baratia — es carestia.
 Sempre 's pren per s' ança qui crema.
 Sempre 'm toca ballar am sa mes lletja.
 Sempre un se fer allà 'hont te mal.
 Si ses coses se porien fer dues vegades, — no n' hi hauria
 tantes d' errades.
 Un mai pensa en tot.
 Ves-tè a fer trons!... (1).

XI. — CUINA (*menjúa, bevenda*)

Aigo freda i pa calent — fan que 's ventrei se 'n sent.
 Aigo fresca fa bon ui.
 Am bull i renòu, — s' olla 's còu.
 An-e qui has de donar sopar, — no planguis sa bareneta.

(1) Manera enèrgica y... maleriada de clòure una disputa, talant sa conversa y engegant al raoner a rentar llana nègra.

An es lleu hi trobes òssus.
 Arròç, fa 's cap gròs.
 Avui menjèm, — demà ja ho veurèm.
 Barenats i dejuns — no canten junts.
 Beure i no fumar, — es beure de ca.
 Beure molt i anar drèt, — es rarèt.
 Boca que vols; còr, que desitges.
 Bo, bo, son confits.
 Bona nit, — sopar i a 's llit.
 Bon vi no ha de menester ram.
 Cada llevoreta — fa sa seva farineta.
 Cada olleta, — te sa seva tapadoreta.
 Carn vea fa bon bròu.
 Còl fa llet,... a ca 's veinat.
 Còl i carabaça, — tota sa casa 'n passa.
 Com manco aigo, mes set.
 De pans i fogaces — en fan tants com volen.
 ¿De què est dinat? — Sa boca, calla; es ventre, ho sab.
 Des teu pa faràs sopes.
 Dia llarg — peix curt (1).
 Dijuni fa qui mai dina.
 Dins els pòts petits hi ha ses bones confitures.
 Dòl am pa — es bò de passar.
 Dolç a sa boca — amarg an es còs.
 Fat o salat — ben menjat sía.
 Fèstes passades, — coques menjades, — roba bruta, — bossa buida.
 Lo que basta per tres, basta per quatre.
 Lo que no 's paga en barenades, — es paga en besades.
 Ningú sab dins s' olla que hi ha, — si no sa cuera qui la remena.
 Olla que no teng de menjar, — la deix cremar.
 Olleta de pèni, amb una brasa de carbó bull.

(1) Es peix curt s' aguantia mes sense corrompre's que es peix llarg (anguilla, congre morena), i quand es dia es llarg (s' estíu) es peix se corromp mes depressa.

Pa du, passa tot amb u.
 Pa du, passa tú, passa tú.
 Pa moll, embussa 's coll.
 Pancúit, — panxa plena i ventre búit (1).
 Pa, pa, i no besades.
 Pòsa suc, o taia vidre.
 Que no sabs què es diu? — Sens menjar no 's viu.
 Quesvúa... es sobrassada.
 Qui barena demati, cerca es paner abans de mitj-dia.
 Qui barena demati, antes de mitj-dia, a sa panxa ho sent.
 Qui escudella d' altri espera, — frèda se la menja; — *i su-
vint, ni frèda ni calenta.*
 Qui fa gota, no hi torna.
 Qui fa raig, beu.
 Qui màa, menja.
 Qui menja un aglà i beu, — pòsa dos dits de seu. (*O quand
es mort no hi veu*).
 Qui no es convidat, seu en tèrra.
 Qui no guarda 's pa, — no 'n te per l' endemà.
 Qui no te diners, — que no tengui set.
 Qui no te gana, — no cuita.
 Qui no vigila no manduca.
 Qui no xarruca, — no manduca.
 Qui sopa de vi — barena d' aigo.
 Qui te pa, que se 'l menji, — qui no 'n te, que 'n cerqui.
 Qui va a vega, no sopa.
 Sa carn de vèrro revé.
 Sa coca-rossa fa tornar pulits.
 Sa cuera fa 's bròu.
 Sa fava vòl òli.
 Sa llet no vol ví; — i qui se la beu, sí.
 Sa malicia es com sa llet, que 'n ne bullir, vessa.
 Sa mare no vòl qui bègui vi, i ell hi fa sopes.

(1) Assacía, i no reinfla.

Sobre tot... es canyella.

Tant es arròç com fil nègre.

Tantes ni diuen, — tantes se 'n beu.

Tot se aferra per s' òlla.

Un día en l' any s' òlla 's crema.

Vagi com vagi, — sa mesura qui vagi plena.

Val mes bèure qui escupir.

Val mes faves a ca-seva, — que pollastres a ca-d' altri.

Val mes pòc i bò, — que molt i dolent.

Val mes sa salça que 's peix.

Val mes sa vida que 's menjar.

Xumar (bèure) molt i anar dret, es raret.

XII. — DEU

Incloure a Deu en una secció, anc-que sigui de refranys, es un imposible; a Deu no 'l poden tancar cap casta de mitjeres; Deu està per tot, ho umpl tot, el trobàm per totes parts, fins i tot en les que formen la classificació d' un migrat replèg de refranys de la nostra Pagesía.

XIII. — DIABLE, DIMONI

Diable ès!... (1).

El diable son bolles.

El dimòni ajuda an es seus.

El dimòni, com dòrm, encara te un ui obert.

El dimòni mai dòrm.

El dimòni tot l' any espigòla, i es derrers dies fa ses segades.

Fèina de diumenge — el diable se la menja.

Lo que Deu guarda, — el diable no ho tòca.

Quand no tengué res que fer — el diable 's feu ferrer.

Quand va esser vei — el diable 's feu ferrer (2).

Qui pren i dona, — el diable l' engrona.

Sa creu an es dits, — i al diable an es pits.

(1) Se referèix a una cosa perduda sense sèbre còm, i per sempre mes.

(2) Ferrer es un bon ofici en temps de fred, i quand un te mes fred es en essent vei,

XIV. — DONES

A casa de dòna rica: — ella va a sa professó, — i éll, repica.

Amb un día girà el mon, — i sa dòna 'mb un segon.

Amigues, son amigues.

Barra de cap — i dòna d' esquèna, o Barra de cap — i dòna qui plòra. (Son invencibles).

Bo o dolent, — de sa dòna sies parent.

De día va madòna, — i de nits crema s' òli.

Dòna emprenyada — an es set mesus, arreuada.

Dòna entesa, — de sa part petita fa sa reprèsa.

Dòna endreçada, — panera preparada.

Dòna garda (1) — fuada llarga; dòna macarrona, (2), — fuada redona.

Dòna i vestit — no mirar'ls en sa nit.

Dòna qui menja pes carrer, — perd sa dòt.

Dòna, — una i bona.

El diable son dònes...

Es dissapta, — sa madòna cuina i pasta.

Els enamorats surten quand sa fadrina es vea.

Fadrina qui s' afaita 's vespre, — o es putifèina, (3) o al endemà es festa.

Festes li fa, — i no s' hi casarà.

Guardau-vos de fadrina que s' enamora de coll i corbata.

Mentres hi hagi calçons — qui no paguin faldons.

Mentres hi haurà campanes, — hi haurà dònes mundanes.

No esperis be, — si de sa dòna no 't pervé.

No hi ha dissapta sense sol, — ni viuda sense dòl.

Quand fonc casada li surtiren els partits.

Qui muda de dòna, — muda de dimòni.

Qui muda de dòna, — muda de mon.

(1) *Garda*; se deia antes *gaiarda* (gallarda); y vol dir guardadora, curiosa, endreçada, resolta...

(2) *Macarrona*, o macarrònica, vol dir bruta, descuidada... *Roba macarronada* o *feta un macarró* es roba mal aplegada, feta una bolla, una pilota...

(3) *Vegis Fèines*.

Sa dòna te sa dot a sa cara.
 Saupa i dòna, — tot l' any es bona.
 S' homo comanda, i sa dòna fa lo que vol.
 Si vols esser ben servit, — paga be a sa que 't fa 's llit.
 Téma de dòna, — téma de bèna.
 Téma de dòna, — téma de mula.
 Una dòna la fa la casa, — i una dòna la desfà.
 Una dòna (al-lota) lletja, — no te mes q' un defecte.
 Val mes dir madòna menjèm, — que dir senyora dejunèm.
 Viuda rica — amb un ui plòra, — i am s' altre repica.
 Vòlen fer sa pròva, com sa monja.

XV. — DRET

(Lleis, polítics)...

Al cel, un Deu; — a la terra, un Rei; — a la casa, una bossa.
 Am sa raó, perden.
 A terra de cegos, es tòrt es rei.
 Ahont no hi ha, — el Rei hi perd.
 Ahont no n' hi ha, — no 'n poden demanar.
 Ahont no n' hi ha, — qui no n' hi cerquin.
 Cada terra, — fa sa guerra.
 Cantin papers, i mentin barbes.
 Carros de rei, llebres agafen.
 Comanda qui no te comes, no camina (1).
 Comptes de cap, — no surten sa mitat.
 Comptes veis, — baràes joves.
 Comptes vols?... — comptes hauràs.
 Conciencia mòrta, — justícia tòrta.
 Costums rompen lleis.
 Darrera del Rei, — figures li fan.
 De lo que costa poc, — donar-ne molt.
 Demanar, es cortesia, — i prometre, es voluntat.
 Engany a mitges, no passa.

(1) Encara que qui paga endevant es mal servit, si no pagues endevant, sa comanda quedarà aturada.

En temps de pau fan armes.
 En tot hi ha d' haver mesura.
 Entre amics i soldats, — compliments excusats.
 Feta sa llei, feta sa trampa.
 Lo que no es bo per un, es bo per un altre.
 Lo que s' usa, — no te excusa.
 Llei nòva, trampa nòva.
 Ningú coneix es mal, — sino qui es per fer-ló.
 Ningú s' enten sense parlar.
 Paraula de Rei no pot faltar.
 Pensa be de tothom, — i no 't fiis de ningú.
 Per guanyar has de tenir raó, l' has de sebre demanar —
 i te l' han de voler donar.
 Qui comanda fa sa llei.
 Qui comanda, manda.
 Qui fa be al comú, — no fa be a ningú.
 Qui ho demana, s' ho perd.
 Qui ho ha embuat, qu' ho aclaresqui.
 Qui la fa, — que la pagui.
 Qui màa, menja.
 Qui mal te, i mal s' hi dona, — te dos mals junts.
 Qui plet vol armar, ha de menester tres sacs: sac de pa-
 ciencia, sac de papers i un sac de doblers.
 Ses coses de palacio, — van amb espacio.
 Tal-vegada, no ho escriuen.
 Tracto romp llei.
 Uns ploren i altres riuen: — açò es el mon.
 Uns pujen i altres devallen; — açò es el mon.

XVI. — EDIFICIS

Caseta mia, — per poble que sia.
 Per bon edifici, — bons funaments.
 Per ses finestres, — no vui perdre 's castell (1).

(1) Ho diu es malalt, an es que, per curar-li els mals humors se li recomana que men-
gi magre i poc. Se diu també senyalant q' un petit descuit pot tenir males conseqüències en
coses grosses.

XVII. — EGOISME - ESCEPTICISME

¡Ai, Deu meu!... — qui l' agafa es seu.
 Amic, i trasto que no servèix, — si es perd, no 's perd res.
 Be i mal, — quand han passat, es igual.
 Deu dona faves an es qui no te caixals.
 Deu mus doni justícia, — i que no passi per ca-nostre.
 Deu ni do... tant com jo.
 En tot hi ha maldat, — manco en sa llet..., qu' hi posen aigo.
 Jas... ja l' has acabat de veure (1).
 Lo qu' has de menester per tú, — no ho donis a ningú.
 Mal d' altri — riaes son.
 Menja, beu, i estoja 'ls doblés
 No hi pany que 's servi.
 No n' hi ha un pam de net.
 No 'n vui no 'n vui,... — umpliu-mè sa capulla.
 Pensa mal, i no erraràs.
 Pensant en la gloria, — perden sa memoria.
 ¡Qué es de bò, en meu!...
 Qui ho vol creure, — s' ho ha de beure.
 Qui tot ho creu, — tot s' ho beu.
 Rondaes i cançons, — mentides son.
 Sa creu an els pits, — i al diable an els dits.
 Sa picardía governa.
 Sempre ho paga qui no ho merèix.
 Si al cel no 'm volen, — a l' infern me pregunten.
 Si tens mal — posa-t' hi sal.
 Tothom vol justícia, — i que no passi per ca-seva.
 Un plat mes; — un afamat manco (2).
 Uns fan es mal, — i altres ho paguen.
 Val mes enveja que pietat (3).
 Van coll tòrt, — com es gall de Son Punta (4).

(1) Manera desagradada de donar mercès.

(2) Quand, havent-se esperat es naixament d' una criatura, es ve 'n coneixament que no hi ha embarç. Açò sembla un pre-mathusianisme.

(3) Pensèm que tal sentència no es de sa nostra terra.

(4) Se diu parlant de personas que fan de piadoses... no essent tot pietat.

XVIII. — FANTASÍES, HOMENÍA

Ahont ell posarà 's drap, — jo hi passaré ses tisores.
 Ajudem, i jo t' ajudaré.
 Alerta, mosques!...
 Ara li fan es mànec!...
 Ball a ca-d' altri, — i flaons a sa casa,
 Cobra fama i tire't a jeure.
 Com mes sang, mes rabia.
 Com mes tard arriben, mes prest surten.
 Cuidet d' altri, que ja 's cuidaràn de ca-teva.
 Done'm una passa de ventatja, i venim darrera.
 En dir-la, dir-la grossa.
 Es fum va an els pulits.
 Esser mes gròs que sa fava de Neron, que tenia tres bons.
 Fòrt, i espès, i a ses barres (1).
 Has vengut per llana, i has surtit tos.
 Homo valent i bota de vi bò, s' acaben prest.
 Ja 'n vendràs darrera, amb un pa calent.
 Mai m' han tret que no hagi ballat.
 Lluia, lluvia, i no era òr.
 No es òr tot lo que llui.
 No me l' has feta que no me l' hagi pensada.
 No sab caminar, i vol correr.
 Per berba l' ensellaren, i encara hi va.
 Qui amenaça, i no pega, — per bestia 's queda.
 Qui te arpes, que les tregui.
 Sa por guarda sa vinya.
 Sia com sia.
 Serviu-me, que de bo 'n veng, — i venia de casta d' ases.
 Tal dit, tal fet.
 Tant, tant diràs, que 'm faràs riure.
 Una escopeta buida fa pòr a dos.
 Val mes coratje que força.

(1) Regla de mestre de punyades.

Val mes manya que força.
 Val mes petit i ardit, — que gròs i ase.
 Vel-la 's blè!... (1).

XIX. — FÈINES, OFICIS (2)

Aquí afaiten, i an es costat fan es repèl.
 Bufant, bufant fan ampolles.
 Bufant, s' encen.
 Carrer banyat, calàix aixut (3).
 Creu es mestre, } per ase que sigui, — *i matava es*
 Deixa fer es mestre, } *pòrc pes cul.*
 Com vegis sa barba de ton vesí cremar, — pòsa sa teva a
 remuar.
 D' aigo parada, molí no 'n mol.
 Dali, còp, dali.
 Deixa fer qui sab.
 De moliner mudaràs, — de lladre no 'n curaràs.
 Des trebai surt es profit.
 Encara no veu es bast, i ja súa.
 En estar bòni be, — deixar'ho fer.
 Es jornal — entra per sa porta, i surt pes fumeral.
 Es llevat fa surtir es pastador des furat.
 Fèina a escarada, — fèina enganada.
 Fèina feta de nits, fa vergonya de día.
 Fèina feta te bon aire (4).
 Fèina fins a rebentar, — i menjar fins a esclatar, — *i qui*
te pena, plorar.
 Futxa, fornera: es pa 's crema.
 Garnar (5) i no aixicar es fems, — es perdre 's temps.
 Lo que s' ha de fer, que 's faixi.

(1) Amanaça que vol dir-ho tot.

(2) Per ses *fèines del camp*, vegis sa secció *Agricultura*.

(3) En día plujós, ses botigues no venen.

(4) Alguns afejeixen: — «i duen son pare a penjar».

(5) *Guernar*, deim; pero s' hauría de dir *agranar*; arreplegar *grans*. Deim *granar els sementers*, quand fan bona fí, quand posen bon gra.

Mentres filen, no debanen.

Mentres núen, no fan còrda.

Mercant i pòrc, — no 's sab que te — fins qu' es mòrt.

Mes dura s' obra que 's mestre qui la fa.

Mestre manyà — de franc i tot es car.

Moliner de vent — no menja quand te talent.

Molta gent fa molta fèina; *sino que bèuen.*

Moltes vegades surtim a camí an es trabai.

No engarròtis allà 'hont va tòrt (1).

No hi ha barber mut, ni sastre somogut.

No surtir mai a camí an es trabai.

No t' hi apuris; — mes no t' aturis.

Ofici de burguès: — menjar, beure i no fer res.

Per bon edifici, — bons fonaments.

Per viure no 'ns hem de matar.

Pòc se me 'n dona que mu mare fos flequera, si s' ha mòrta de fam.

Prem, prem, — i treuràs cèra.

Putifèina, múda-li d' èina.

Quand se cèra cau — es hora d' aplagar-la.

Qui am bon mestre va, — bon ofici apren.

Qui es pastor, que munyi.

Qui fa un còvo fa un paner, i

Qui fa un paner fa un còvo.

Qui fa vòlta ha de anar dret (2).

Qui ho sab espanyar — ho sab arranjar. (El mestre; l' adu-
bant de bruixerías).

Qui manetja es vidre, 'l romp.

Qui mel manetja, es dits se 'n unta.

Qui no adoba sa gotera, — ha d' adobar sa casa entera.

Qui no dona pa, — que no mani fèina.

Qui no fa fèina, — no menja.

(1) Perque es viatge cau des bast.

(2) Sentencia de mestre de cases: pera fer cúpules, arcs i vòltes de sostre, vol que 's miri prim i que 's vagi a dreta esciència.

Qui no fa núu, es punt perd.
 Qui no ha fet avui, — ja farà demà.
 Qui puto és, y puto es fa, — son dos putos junts (1).
 Qui te tasca, — te basca.
 S'èina — fa sa fèina.
 Sa fèina es virtud, — i a tú 't put.
 Sa fornera — no te ufs darrera.
 Sa madòna — ralla i formatja.
 Sa mateixa fèina ensenya.
 Santa Clara, — bona bogada (2).
 Sastre qui no fa núu, — el diable se 'l endú; — tant si 'n
 fa, com si no 'n fa, — lo mateix se l'endurà.
 Si en sabs posèi ses mans, — i no 't fiis de manyans.
 Si files com es nàs, — tot açò tendràs.
 Tant filat, — tant debanat.

XX. — HIZENDA

(*Bossa, butxaca*).

Acursa llengo, o allarga bossa.

An-a qui sempre 't parla de Deu, — no li fiis lo teu; — an-a
 qui no 'n parla mai — no li fiis un fregai (o un carai).

A sa plaça, tot se ven.

Cada u està gelòs de lo seu.

(1) *Puto*: vago, fèina-fuig, putifèina, açò es, que sa fèina li pud. *Puto*, deu venir del llatí *putus*, *i*, qui vol dir *flèt*, *al-lotet menut*. I d' aquí, de significar una casta de persona que no sab fer, ni pot fer fèina, per extensió sa paraula *puto* ha arribad' a senyalar sa persona que podènt-ne fer, i que 'n deu fer de fèina, no 'n fa, ni en vol fer, conduint-se com un flèt. En tal sentit que 'n primer no 'n devía tenir-ne d' altre, s' usa sempre sa forma masculina. Mai se diu, per exemple: *aquesta mula es puta*, (per putifèina), sino que, usant una voltera, se diu: *aquesta mula es animal puto*. Tampòc, en tal acepció se diu *dòna puta*; sino: *dòna de natural puto*, o una forma consemblant. Y açò es més de reparar, per quant tenim sa paraula *puta*, adjectiu comú de dos, o propi dels dos sec-ses, paraula que sembla tenir sa mateixa rel llatina que *puto*. Abans, a la pagesia — tal volta a tota s' illa, — sa paraula *puta*, s' emprava per calificar s' homo, dòna o animal dels que no 's porien fiar. I encara avui, *homo puta* vol dir poliçota, homo de dues cares, que no es de flar; *dòna puta* dòna de dues paraules, embolicadora; *animal puta*, animal de mala reçaibia qu' amb ell hi han d' anar remirats, que no 'n faixi una. *Putà*, en sentit de dòna mundana, es d' us modern a la Pagesia: lo que no hi es, a una part, no hi te nom. Que Deu fes que encara no hi fos tal mot.

(2) Santa Clara era bogadera.

Casa de moltes bosses, — totes buides.
 Casa obrada; — vinya plantada (1).
 Cent en boca, — i guarda sa bossa.
 Com mes còsta, mes val.
 Comptes clars fan bons amics.
 Comptes curts allarguen s' amistat.
 ¿Còm va?... Còm va, vol dir quànd me pagues.
 Darrera d' un replegador, — ve un escampador.
 Deuta escantat, (2) — deuta pagat.
 Dia banyat, — calaix aixut (3).
 Erro de comptes, — no fa pagament.
 Es darrer mot diu butxaca.
 Es preu fa la venda.
 Es punt dels homos, — sa bossa 'l paga.
 Lo barato es carestia.
 Lo donat, sempre es car.
 Lo mal adquirit — fa perdre lo ben adquirit.
 Lo que resta fa la festa.
 Quand no n' hi ha, — no 'n poren demanar.
 Quand un ha pagat, es franc.
 Quatre penis fan un sòu (4).
 Qui assegura, — dura.
 Qui assegura, paga.
 Qui compra i ment, — a sa bossa ho sent.
 Qui compta, s' erra.
 Qui de vida fa donació, — es bat es cap am un bastó.
 Qui estoja per l' endemà, — estoja pes ca.
 Qui ho demana, s' ho perd.
 Qui manleva i torna, — de lo seu viu.
 Qui no arrisca, — no pisca.

(1) Obrar una casa i plantar una vinya, costa mes que comprar-les obrada la una, i plantada l' altra.

(2) *Escantat* vol dir fet públic, descobert, murmulat.

(3) Dia que plou no 's ven gaira a ses mercaderies.

(4) Açò es: compte clar i clòs, francs. *Peni*, (de l' anglès *peny*) iou moneda de Menorca des del temps dels *jans*, que l' introduiren, fins la creacio dels cèntims: valia un doblé i mitj; quatre, feien un sòu.

Qui no fia, no es de fiar.
 Qui no mira amb un dublé, — quand l' ha menester no 'l te.
 Qui no 'n te, no 'n perd.
 Qui no pòt botar mes q' un graó, — que no 'n boti dos.
 Qui no pòt botar mes q' un graó, — i en bota dos, — an es darrer, cau.
 Qui no 't coneix, que 't compri.
 Qui no te vergonya, — tot lo mon es seu.
 Qui 'n vol, hi va i no hi envia.
 Qui 'n vol, que cèrqui.
 Qui paga endevant, es mal servit.
 Qui perd, cèrca; — qui tròba, estoja; — qui encòntra son amo, dona.
 Qui te diners, vòla; — qui no 'n fé, rodòla.
 Qui te què vendre, comanda.
 Qui xerra, paga.
 Sac buit no s' aguanta dret.
 Salut... i pesetes.
 S' amistat a una part, — i als interessus a s' altra.
 Sant Gil — menjava sobraçada, i estojava 's fil (1).
 S' obra (fer-la) de lo que sobra.
 S' obra — obre sa bossa.
 Totes ses dixades son perdudes.
 Un real no es bo per tothom.
 Val mes tenir, — que penedir.

XXI. — HOMOS

Cada homo es un mon.
 Es bou per sa banya. — s' homo, per sa paraula.
 Es punt dels homos, — sa bosa 'l paga.
 Guardau-vos de pedra rodona, ca nanell y d' homo ròig.
 Guardet d' homo mal barbat — i d' oratge de furat.
 Homo i al-lot hi ha — que no valen els dotze dobles des bestiar.

(5) Exemplar d' economia.

Homo petit, llengo llarga.

Homo ròig, — no 't faixi gòig.

Homo valent i bota de vi bo, — no duren gaira.

Molta dilitgencia i poca consciencia fan un homo ric.

No hi ha homo sense homo.

Passar per devall un arc de Sant Martí es tant bò de fer,
com un homo tornar dòna (1).

Sa paraula fa s' homo.

S' homo comanda, — sa dòna fa lo que vol.

Tot està subjecte a s' homo, — sinós un ravell.

XXII. — JÒCS

Aigo, mulí, i fòc, — no juguen mes q' un jòc.

Burro, paga i fe-les.

Jòcs de mans, — jòcs de villans.

Jòcs qui duren, — puden.

Oros son trumfus.

Per un guanyar — s' altre ha de perdre.

Que tiri que te bon dret.

Tant treurèm des jòc, com des rebato (2).

Tot son vuits i nous, i cartes qui no lliguen (3).

XXIII. — JÒC DE PARAULES

Cada bò te sa seva clovea.

Com mes gròs es es bò, — mes gròssa es sa clovea.

Darrera des bò va sa clovea.

Capellà (cap-allà)... si: — cap aquí (4).

Capellà (cap-allà) t' envestiràs (5).

(1) D' açò vendrà sa dita que si passa per davall s' arc de Sant Martí un homo, torna dòna; si es una dòna, torna homo. Trafica de sècses que se fa extensiva als animals.

(2) Així 's diu; sembla que 's sentit es: «tant tendrèm des jòc com des rebatre». Jugant a daus, si quedaven *ararol* els jugadors, s' havia de rebatre, per descidir sa sort.

(3) Jugant a cartes, a la major part dei jocs, se separen els vuits i nous. Un joc que no 'ls separa es l' *embui*.

(4) Se diu dels que penjen els hàbits, i dels que... fora estat millor que 'ls haguessen penjats.

(5) Volent-li dir: ves alèrta, que t' envestiràn moltes contralitats.

En substancia!... es pébre bò.
 Es a dir... vol dir no 'n fíis.
 Es senet es sanitós.
 Es rai fa riure.
 Menja pances, i hi pensaràs (1).
 Per açò 'ls diuen doctors: perque dupten (2).
 Quand tròna, pedrica (Plou).
 Qui no hi basta, que hi posi es bast.
 Qui no ròba — no du ròba.
 Qui te raó — que s' afaiti.
 Qui te sòn — que sòni.
 Qui tot ho vol vèure, — tot s' ho ha de bèure.
 Sa borratxa — emborratxa.
 Sant Casar es un gran sant; — Sant Casat ja no ho es tant.
 Som de tèrra i tèrretjam.
 Tant bò, tant bò, — vol dir tambó.
 Tothom es frà Daça, — ningú es frà Jas.

XXIV. — LLADRES

Cualca — i veuràs Montjuich.
 Entre lladres no 's perd res.
 Lo que no s' endúen es lladrons, — es tròba pes recons.
 No hi ha pròu per robar, — pes lladres que hi ha.
 Per lladres no hi ha res tancat.
 Qui no ròba, — no du ròba; — i qui ròba, — no te res.
 Qui te mans, no digui lladre; — qui te pèus, no digui còix.
 Robar a lladres, no es pecat.
 Robatorum per menjatorum no es peccatorum.
 Sa vèssa es bona per anar a robar.
 Si dones es dit, te pendrà sa ma.

(Continuará).

(1) Es bo de crèure que la semblança entre *pança* i *pensar*, es el motiu de tal refrany i de sa creencia que per no oblidar una comanda (per pensar-hi) hi ha que menjar pances. I tal vegada amb açò va lligat es refrany: «Esperança, corde pança», (Vegis NOMS PROPIS), ja que s' *esperança* (virtut) es sa memoria fèrma que 's te d' una cosa amb es desitj de lograr-la.

(2) *Doctors*, sona *du-tós*: es diu pels medges.